

form of tourism has been implemented. A new format of recreation "camping tours", which combines a cognitive excursion program and accommodation in tents has been proposed.

The specifics and directions of the organization of camping trips in the tourist market of Kryvyi Rih have been analyzed. Statistical data of the number of tourists in tours organized by various tourist organizations have been summarized: Touristic Center "Kryvbastour", Tourist Club "48 Parallel", Tourist Club "Rubicon", Travel Club "Commandor". The main directions of camping tours from Kryvyi Rih are singled out: trips in the sea direction; trips to well-promoted tourist sites of Ukraine; trips to little-promoted tourist sites of Ukraine; travel locally.

The author's tour "Sunny Tavria: from the desert to the sea" have been described in detail. This tour included a visit to the National Natural Park "Oleshkivski Sands", Center for Ethnographic and Green Tourism "Green Farms of Tavria", a sightseeing tour of the waterfront Hola Prystan.

Factors that negatively affect the organization of camping trips in Ukraine are highlighted: lack of campsites in many tourist locations in Ukraine; non-compliance of existing campsites with international standards; lack of convenient entrances to the campsite and equipped parking spaces; inconsistency of the ratio "price/quality" in most of the available campsites; low level of awareness and low culture of perception of camping recreation.

Keywords: camping, camping tourism, forms of tourism, tour, tourist organizations of Kryvyi Rih.

УДК 338.48(075.8)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4782647>

Ткачук Л.М., Колосова І.В.

МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Медичний туризм отримує все більше визнання у світі й в Україні. Це відбувається на тлі глобальної популяризації здорового способу життя, а також одночасного погіршення стану здоров'я сучасної людини та підвищення рівня її добробуту. У роботі виявлені та докладно описані передумови та чинники розвитку медичного туризму у світі та в Україні. Зокрема, у якості визначального чинника виділяється розвиток інформаційних технологій, які суттєво полегшили організацію та документальне оформлення процесу отримання послуг у закордонних медичних закладах. Уточнено термінологію медичного туризму, розкриті характерні риси, різновиди, особливості організації та географія подорожей з метою оздоровлення та лікування. Виявлено, що основними чинниками активного розвитку в'їзного медичного туризму в Україні є низькі ціни, достатній рівень якості і відсутність черг на популярні процедури. Також розкриті основні обмеження та виклики, з якими стикається галузь медичного туризму через глобальне поширення коронавірусної інфекції.

Ключові слова: медичний туризм, лікувально-оздоровчий туризм, медичний клінічний туризм, медичний курортний туризм, ринок міжнародного медичного туризму, міжнародна сертифікація медичних закладів, COVID-19.

© Ткачук Л.М., Колосова І.В., 2021.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

Article Info: Received: April 20, 2021;

Final revision: May 5, 2021; Accepted: May 15, 2021.

Постановка проблеми. Здоровий спосіб життя став однією з головних тенденцій розвитку суспільства у XXI ст. Турбота про здоров'я і довголіття, а також підвищення життєвої активності є невід'ємною частиною системи цінностей сучасної людини. Тому все більше подорожуючих обирають програми відпочинку, що включають послуги з оздоровлення або лікування закордоном.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тривалий час питання організації подорожей для лікування закордоном не розглядалися як окрема тема наукових досліджень у сфері туризму, лише як додатковий сюжет у працях з рекреаційної географії, рекреалогії та медицини. Однак тепер, коли багато країн світу проголошують медичний туризм стратегічним напрямом соціально-економічного розвитку, відзначаючи його роль у розбудові системи охорони здоров'я, наповненні державного бюджету, залученні іноземних інвестицій та покращенні іміджу країни на міжнародній арені та створюють державні програми спрямовані на просування експорту медичних послуг, з'являється все більше фахових наукових публікацій. Зокрема, дослідженню проблематики у сфері медичного туризму присвятили свої роботи М. Мальська та О. Бордун (теоретичні основи та практика організації медичного туризму в Україні), Є. Гнедик (питання його правового регулювання), Е. Гапонова (тенденції розвитку глобального ринку медичних послуг), С. Галасюк (сучасний стан розвитку санаторно-курортної бази в Україні), А. Парфіненко (проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні А. Ветитнев (особливості організації профілактичної та оздоровчої рекреації), Р. Наводничий (проблеми державного управління розвитком лікувально-оздоровчих послуг), М. Горовіц та Дж. Розенсвейг (концептуалізація клінічного туризму), М. Букман (географія подорожей з метою лікування) та ін. Попри це досі не існує узгодженого розуміння сутності медичного туризму та єдиного підходу до класифікації його видів, наявні суттєві розбіжності у оцінці обсягів ринку та обґрунтуванні перспектив розвитку медичного туризму у різних країнах та регіонах світу і України.

Мета даного дослідження полягає у виявленні історичних передумов та чинників зростання популярності подорожей з ціллю оздоровлення і лікування; уточненні формулювання поняття «медичний туризм»; аналізі особливостей територіальної організації медичного туризму у світі та в Україні, а також висвітленні актуальних проблем його розвитку в умовах COVID-19.

Матеріали і методи досліджень. У якості інформаційної бази дослідження використані дані надані Міжнародною асоціацією медичного туризму (МТА), Міжнародним дослідницьким центром з питань охорони здоров'я (International Healthcare Research Centre), міжнародною організацією Patients Beyond Borders, Українською асоціацією медичного туризму (УАМТ), а також матеріали спеціалізованих видань Health & Wellness Destination Guides та

Medical Tourism Magazine. Методологія дослідження ґрунтується на системному та структурно-функціональному підході; для вивчення джерел та публікацій за темою дослідження застосовано бібліосемантичний та метод контент-аналізу; з метою уточнення термінології – історичний, структурно-логічний та класифікаційний; для виявлення актуальних тенденцій та обґрунтування перспектив розвитку медичного туризму – порівняльного та статистичного аналізу, пояснювально-ілюстративний і проблемно-пошуковий; для опису окремих аспектів практичного досвіду – метод кейсів.

Виклад основного матеріалу. Медичний туризм дуже динамічно розвивається у XXI ст., однак, це не нове явище. Ще у античні часи і пізніше у Середньовіччі термальні джерела та інші території з природними лікувальними ресурсами були дуже популярним місцем відпочинку та відновлення сил серед представників тогочасної еліти. Відвідування курортів з можливістю отримання медичних послуг було одним з перших видів організованих подорожей у XIX ст. Динамічне ж зростання оздоровчого та лікувального туризму у XX ст. пов'язують, з одного боку зі спричиненими екологічними проблемами погіршенням стану здоров'я людей у промислово розвинених регіонах світу, а з іншого – з підвищенням їх життєвого рівня, адже подорожі з передплаченим лікуванням є одним з найдорожчих видів відпочинку. Розвиток швидкісних та комфортабельних видів транспорту, політична та економічна лібералізація, розповсюдження англійської мови як мови міжнародного спілкування, мода на активний та здоровий спосіб життя, а також глобалізація ринку туристичних послуг і зростання чисельності представників середнього класу у країнах, що розвиваються, поступово створили умови для розширення раніше дуже обмеженого споживацького сегменту медичного туризму. На масовому ринку пропозиції турів з лікування за кордоном з'явилися уже в XXI ст. Причиною тому глибоке проникнення Інтернету, оскільки без нього вивчення пропозицій, ознайомлення з сучасними методиками лікування, відбір медичних закладів та сам процес оформлення у закордонну клініку (що вимагає надсилання безлічі документів) був майже непереборним завданням як для співробітників спеціалізованих туристичних фірм так і для потенційних клієнтів.

Динамічний розвиток медичного туризму відображає тенденцію поступової трансформації світової туристичної індустрії, що полягає у зміщенні пріоритетів з «туризму досвіду» (experiential tourism) до «туризму змін» (transformational tourism). Тривалий час головною метою туристів є отримання вражень у процесі пізнання навколишнього світу під час подорожі. Однак нині все чисельнішим стає сегмент споживачів, які прагнуть поєднувати «приємне з корисним», отримуючи під час подорожі не лише враження і досвід, але й нові навички, фізичне чи духовне вдосконалення.

Зазначені тренди формують популярність wellness-туризму як нової філософії відпочинку, згідно якої туризм є способом набуття фізичної гармонії та духовної рівноваги через активну оздоровчу діяльність, розраховану на фізично і ментально здорових людей і орієнтовану на підтримання їх здоров'я та активної соціальної адаптації. Цілком природно у таку філософію відпочинку вписується поняття лікувально-профілактичної рекреації, яка може бути реалізована у формі лікувально-оздоровчого туризму (health tourism) – спеціалізованого виду туризму, який передбачає переміщення людей з метою оздоровлення, профілактики та лікування різних захворювань на основі комплексного та раціонального використання природних лікувальних ресурсів та преформованих факторів [2].

Медичний же туризм найчастіше трактується як виїзд з постійного місця проживання з метою отримання медичних, оздоровчих, профілактичних і рекреаційних послуг з використанням спеціалізованих медичних і туристських ресурсів. Очевидним є переріз понятійних полів термінів: лікувально-оздоровчий туризм частково включає медичний. Тому існує необхідність виділення медичного клінічного та медичного курортного туризму. Медичний клінічний туризм передбачає реалізацію головної функції під час відвідування спеціалізованих медичних закладів, проведення втручань та процедур. Тоді як медичний курортний туризм спирається на методи курортології і бажаний ефект досягається за рахунок використання природних лікувальних чинників конкретної курортної місцевості. Лікувально-оздоровчий туризм може не бути медичним, а отже, не передбачати отримання медичних послуг, при цьому оздоровчий ефект досягатиметься через позитивний терапевтичний вплив природних лікувальних чинників, методів спортивної рекреації, дієти, тощо. Отже, поїздки санаторного типу на термальні, грязьові, spa- і wellness-курорти, а також тури, у яких візит в закордонну клініку для контрольного обстеження (яке теоретично можна пройти і в країні проживання) поєднується з активним або екскурсійним відпочинком в інші дні, відносяться до медичного курортного туризму. Тоді як відвідування Одеси для офтальмологічної операції у поєднанні із оглядом міста та відпочинком на морі є варіантом клінічного медичного туризму. При цьому слід враховувати, що індустрія медичного туризму та гостинності, пов'язана в єдину систему ринків розвинутою інфраструктурою, що включає не тільки медичні установи, але й різні галузі бізнесу – страхування, банківську діяльність, юридичну допомогу, транспорт, зв'язок. Розуміння медичного туризму в широкому сенсі включає в себе також міграцію не тільки пацієнтів і гостей, але й лікарського персоналу, а також діагностичного та операційного обладнання.

На початку XXI ст. міжнародний ринок клінічного медичного туризму оцінювався у 40 млрд дол. У 2018 р. за даними Global Healthcare Travel Council

20 млн. людей по всьому світу здійснило подорожі за кордон з метою отримати медичні послуги (при щорічному прирості у 20% протягом останніх 3 років), витрачаючи на їх оплату у середньому 3,4 тис. дол., що становить 72 млрд дол. прибутків тільки для медичних установ, що обслуговують іноземців. Загалом же (з урахуванням курортного сегменту) ринок оцінюється нині у 512 млрд дол. [7]. У 2016 р. Oxford Economics і Visa провели масштабне дослідження і за здійсненими на той момент підрахунками до 2025-го року обсяг операцій на ринку медичного туризму має перевищити позначку у 3 трлн дол. (при щорічному зростанні у 25%), а кількість подорожуючих досягнути показника у 3% населення планети [5].

Нині сформувалася глобальна географія медичних подорожей. Напрямки потоків, насамперед, визначає ціновий фактор: з хворобою їдуть боротися туди, де це дешевше, ніж на Батьківщині. Наприклад, багато жителів США економлять на національному медичному страхуванні, купуючи базову версію поліса. А при виявленні захворювань, які він не покриває, їдуть лікуватися в Мексику, Коста-Ріку, Бразилію. Жителі західноєвропейських країн за таким же принципом придивляються до клінік Угорщини і Туреччини, японці їздять у Малайзію. В Азії такі країни, як Таїланд, Індія, Сінгапур та Південна Корея є не просто популярними туристичними дестинаціями, але місцем, де мільйони іноземців проходять якісні та доступні стоматологічні і косметичні процедури, планові ортопедичні та бариатричні операції. Нещодавно на ринок медичних послуг вийшли Дубай, Абу-Дабі та Саудівська Аравія, де створено центри передового досвіду з надання медичних послуг та варту довіру спеціалізовану експертизу [5].

Найбільш комплексно рівень розвитку медичного туризму відображає індекс медичного туризму, методика розрахунку якого розроблена International Healthcare Research Center (Міжнародним дослідницьким центром з питань охорони здоров'я) [6]. Даний показник відображає привабливість тієї чи іншої країни для туристів, що подорожують з метою отримати медичні послуги, з погляду: якості бізнес середовища країни (умови ведення бізнесу, інтегрованість у світову економіку, безпека, імідж, культура), рівень розвитку національної системи охорони здоров'я, наявний рекреаційний потенціал й потенціал туристичної інфраструктури, якість послуг, наявність міжнародної акредитації та відповідність стандартам.

Згідно з інтегрованим показником найпривабливішими дестинаціями медичного туризму (2019 р.) є Канада, Японія, Сінгапур, Іспанія, Великобританія, Ізраїль, і Дубаї. Результати підіндексів показують наступне. У першу п'ятірку країн за якістю середовища входять: Канада, Великобританія, Сінгапур, Німеччина і Коста-Ріка; за привабливістю туристично-рекреаційних умов – Коста-

Ріка, Ямайка, Італія, Бразилія і Франція, за показником витрат на медичні послуги – Канада, Коста-Ріка, Філіппіни, Мексика і Колумбія. Нарешті, за іміджем та ефективністю медичних установ і якістю послуг – Ізраїль, Сінгапур, Канада, Великобританія і Німеччина [6].

Альтернативний рейтинг DESTINACIЙ медичного туризму пропонує міжнародна організація «Пацієнти без кордонів» (Patients Beyond Borders). Вона була заснована у 2005 р. у США (Північна Кароліна) з метою розповсюдження та обміну інформації щодо можливостей отримання медичних послуг по всьому світу, і вже 10 років поспіль випускає обзори-довідники з розвитку медичного туризму. У 2019 р. найпопулярнішим напрямом лікувальних та оздоровчих подорожей став Банкок, який відвідало понад 2 млн. пацієнтів (спеціалізація: косметичні процедури, протезування зубів), на другому місці – Будапешт (стоматологія); замикає трійку лідерів Канкун (косметичні операції та неінвазивні естетичні процедури, програми та хірургічні операції зі схуднення, послуги з підбору фармацевтичних препаратів) [7]. До топ-десятки напрямів медичного туризму також входять Есказу у Коста-Ріці (65 тис пацієнтів, розвинуті стоматологія, ортопедія та кардіологія); Куала-Лумпур (послуги традиційної китайської медицини, процедури для хребта та серцево-судинної системи); Мумбай (ортопедичні операції, процедури на серці та судинах), Сеул (косметичні процедури, естетична хірургія), о. Балі (стоматологія, діагностика), Стамбул (офтальмологічні обстеження та операції, стоматологія, трансплантація волосся), Барселона (кардіоторакальна хірургія, стоматологія, офтальмологічні операції, педіатрія, репродуктивна медицина, ЕКО, ортопедія).

Лікувально-оздоровчий і медичний туризм в Україні має величезний потенціал для розвитку. Насамперед, це багаті та різноманітні природні ресурси та кваліфіковані кадри, актуальні методики курортного та клінічного лікування [4]. Безумовними перевагами України є її географічне положення на сході Європи (тобто у безпосередній близькості до основного генеруючого ринку), та сприятлива цінова політика (вартість медичних послуг в Україні у два-три рази менше, ніж в клініках Західної Європи) відсутність черг та велика кількість професіональних лікарів з успішними результатами. Стримуючі фактори: загалом застаріла матеріально-технічна база санаторно-курортних та медичних установ, недостатній рівень сервісу та низька культура обслуговування [3]. Особливо гостро стоїть питання з сертифікацією, міжнародної акредитацією та страхуванням відповідальності.

Іноземні пацієнти та туристичні організації при виборі місця лікування звертають увагу на наявність міжнародної сертифікації. Прийнято вважати, що найпрестижнішою з усіх сертифікацій є JCI (Joint Commission International), якою акредитовано заклади в понад 40 країн світу. В Україні наразі лише один

національний заклад має міжнародну акредитацію JCI, у грудні 2019 році пологовий будинок «Лелека» у м. Києві став першим в країні, хто отримав Золоту медаль якості JCI. Всього декілька українських приватних клінік має сертифікат ISO 9001 (Клініка репродуктивної медицини ім. академіка В.І Грищенка, «Добробут», «Борис», онкологічна клініка «Інновація» та ін.). Варто також виділити Державний інститут серця, який в 2015 році отримав акредитацію QHA (Велика Британія), яка прирівняла клініку до провідних постачальників медичних послуг в світі.

Актуальна практика функціонування національної системи страхування пацієнтів та лікарів в Україні перешкоджає розвитку в'їзного туризму і роботі українських клінік з зарубіжними страховими компаніями. В більшості розвинених країн стандартом є страхування відповідальності лікарів та клінік, що надає пацієнтам впевненості у своїй безпеці та компенсації при шкоді здоров'ю. В Україні ж, навпаки, більшість клінік знімають з себе відповідальність, заздалегідь зазначаючи в договорі, що вони не несуть ніякої відповідальності у разі проблем та негативних наслідків. Хоча, за останні роки, побільшало закладів, які поділяють відповідальність із зарубіжними страховими компаніями.

Іншою проблемою є відсутність нормативної бази і чітких правила ліцензування суб'єктів медичного туризму. Державні заклади охорони здоров'я досі не мають можливості отримувати гроші за надання послуг іноземним пацієнтам, вимушені проводити фінансові розрахунки через у благодійні фонди. Відсутність законодавчих засад розвитку медичного туризму унеможливорює приток інвестицій для модернізації матеріально-технічної бази медичних установ та санаторіїв, захист прав іноземних пацієнтів, впровадження протоколів та проведення ряду процедур (зокрема з трансплантології, сурогатного материнства) тощо.

В'їзний медичний туризм почав розвиватися в Україні недавно. Важливим кроком стало створення в 2013 році Української Асоціації Медичного Туризму (УАМТ). УАМТ – це некомерційна організація, головним завданням якої є популяризація України як напрямку медичного туризму, підвищення якості медичних послуг в країні та допомога місцевим жителям в закордонному лікуванні. Нині УАМТ є однією з найактивніших та авторитетніших асоціацій медичного туризму серед країн Центральної та Східної Європи. До асоціації входить більше 100 державних медичних організацій та міжнародні клініки з 14 країн світу.

За даними УАМТ у 2019 р. Українські клініки прийняли близько 65000 іноземних пацієнтів (з середніми витратами 2,8 тис дол. на поїздку), що принесло у державний бюджет 182 млн. дол. Найпопулярнішими послугами були: репродуктивна медицина, клітинна терапія (лікування стовбуровими клітинами) кардіо-тарокальна хірургія, стоматологія та офтальмологія. Основними

центрами прийому іноземних пацієнтів є Київський міський Центр серця, онкологічні клініки «ЛІСОД», «Інновація», клініка Спіженко, деякі приватні багато-профільні медичні заклади та клініки клітинної терапії. Наразі найбільшу кількість медичних туристів приймає м. Київ, тут зосереджено багато сучасних медичних центрів та найбільш розвинена інфраструктура, зокрема і туристична.

Глобальне поширення коронавірусної інфекції докорінно змінило життя людей. У 2021 р. величезних збитків зазнав сектор туризму та подорожей. Через обмеження зумовлені боротьбою з пандемією COVID-19 практично зупинилися міжнародні подорожі, а внутрішні суттєво скоротилися. Туристичні агентства, готелі, заклади харчування та розваг і, навіть, авіакомпанії суттєво скоротили обсяги діяльності, окремі – збанкрутіли, багато людей залишилися без роботи [8]. Індустрія медичного туризму, опинилася серед найбільш постраждалих через масштабні протиепідемічні обмеження. Тисячі пацієнтів були змушені відкласти лікування, адже кордони закривалися. З метою оптимізувати використання обмеженої кількості персоналу та ресурсів у галузі охорони здоров'я у медичних закладах по всьому світу були скасовані більшість факультативних процедур. Необов'язкові хірургічні процедури (зокрема естетична хірургія), які є найбільш прибутковими, практично не проводяться нині, не тільки у лікарнях системи соціального страхування але й у приватних клініках. Вузько спеціалізовані кадри найвищого рівня вимушено залишаються без роботи або перекваліфіковуються. Орієнтовані на надання послуг іноземцям лікарні стали багато-профільними центрами з лікування та реабілітації постраждалих від пандемії.

Спеціалізовані туроператори та медичні установи намагаються перебороти кризу проводячи масивні рекламно-інформаційні компанії та оновлюючи інформаційну інфраструктуру відповідно до сучасних реалій. Постачальники медичних послуг запустили телемедійні платформи для зв'язку як з іноземцями так і з місцевими пацієнтами, пропонують віртуальні екскурсії та лекції для ознайомлення з новітніми методиками лікування та реабілітації, послуги з дистанційної діагностики.

Висновки та пропозиції. Здоровий спосіб життя, ментальне та фізичне довголіття займають вагомe місце у системі цінностей сучасної людини. Все більшої популярності набуває лікувально-оздоровчий туризм. Туристи по всьому світу прагнуть відпочити і одночасно подбати про власне здоров'я: здійснити профілактичне медичне втручання, діагностичне обстеження, зробити косметичну процедуру, чи планову операцію. Медичний туризм передбачає переміщення туристів як всередині країни, так і за її межі, з метою отримання медичних послуг у поєднанні з відпочинком. Для уникнення дублювання термінів, доцільно розділяти клінічний та курортний медичний туризм. Останній є фор-

мою лікувально-оздоровчої рекреації, активно використовує лікувальні ресурси курортних місцевостей. Клінічний медичний туризм – потужна індустрія, що поєднує спеціалізованих туроператорів, медичні установи різного профілю, діагностичні центри, страхові та юридичні компанії, органи ліцензування та акредитації.

Віднедавна усе більше іноземців, переважно з Європи, віддають Україну з метою отримання медичних послуг. Насамперед їх приваблюють помірні ціни, достатній рівень якості послуг та відсутність черг на популярні процедури. Особливим попитом користуються офтальмологічні та стоматологічні процедури, репродуктивна медицина. Для стимулювання розвитку медичного туризму в Україні необхідно: постійно підвищувати кваліфікацію кадрів, якість медичного обслуговування та ефективність курортного лікування; модернізувати матеріально-технічну базу медичних та санаторних закладів та впроваджувати інноваційні методики лікування і оздоровлення; вдосконалювати правове забезпечення сфери медичного туризму, зокрема розробити закон «Про медичний туризм» та нормативну базу співпраці з іноземними клієнтами в медичних установах державної форми власності; створювати кластери медичного туризму на базі провідних центрів надання медичних послуг та курортних територій; приділяти підвищену увагу просуванню послуг українських лікувальних та курортних установ на міжнародному, зокрема європейському, ринку.

Література

1. Галасюк С. С. Сучасний стан розвитку санаторно-курортної бази в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 15. С. 197-202.
2. Герасимов П.А. Особенности поставки и потребления медицинских услуг в современных международных экономических отношениях. *Российское предпринимательство*. 2013. № 22 (244). С. 215–244.
3. Мальська М. П., Бордун О. Ю. Медичний туризм: теорія та практика. Навчальний посібник. Л.: Центр навчальної літератури, 2019. 124с.
4. Парфіненко А. Ю., Волкова І. І., Щербина В. І. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні (у порівнянні з країнами центральної Європи). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2018. № 7. С. 130–135.
5. Сайчук В. С., Ткачук Л. М. Інноваційно-інвестиційна політика як інструмент модернізації туристично-рекреаційного комплексу України: перспективи розвитку кластерів медичного туризму. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*. 2019. № 2 (47). С. 109-115
6. Medical Tourism Index 2020-2021 Global destinations. Medical Tourism Association. 2021. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.medicaltourism.com/mti/2020-2021/overview>
7. Patients Beyond Borders. Medical tourism statistics and facts. 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.health-tourism.com/medical-tourism/statistics/>
8. 2020: worst year in tourism history with 1 billion fewer international arrivals. [Електронний ресурс]. Режим доступу: UNWTO – 2021. Режим доступу до ресурсу: <https://www.unwto.org/news/2020-worst-year-in-tourism-history-with-1-billion-fewer-international-arrivals>.

Summary

Tkachuk L.M., Kolosova I.V. Medical Tourism: Problems and Prospects of Development in Ukraine and the World.

Healthy ways of living, mentally and physically happy are the ground of the system of values of modern people. The health tourism gets a great popularity nowadays. More and more tourists around the world want to combine at the same time vacation and take care of their health: get preventive medical intervention, diagnostic examination, cosmetic procedure or elective surgery. There are many terms to describe this trend; it is suggested to use the term medical clinical tourism as the migration of tourists within the country or abroad with the aim of getting of medical services. The work identifies and describes in detail the prerequisites and factors of the development of medical tourism in the world and in Ukraine. In particular, the information technologies progress is highlighted as a determining factor, which has significantly facilitated the process of organizing and documenting the process of receiving services in foreign medical institutions. The characteristic features, categories, organization and geography of travels for the purpose of recovery and treatment are revealed.

Recently, more and more foreigners, mostly from Europe, visit Ukraine for medical services. First of all, they are attracted by reasonable prices, a sufficient level of service quality and the lack of queues for popular procedures. Ophthalmic and dental procedures, reproductive medicine are especially popular. Among the main problems of medical tourism in Ukraine: outdated material and technical base of sanatoriums and medical institutions, insufficient level and culture of service; lack of certification, international accreditation and clinics liability insurance. As promising areas for the development of medical tourism in Ukraine are identified: the implantation of innovative treatment and rehabilitation methods; the improvement of legal support and regulatory framework for cooperation with foreign clients in state-owned medical institutions and the intensification of promotion of services of Ukrainian medical and resort institutions on the international, in particular European, market.

Keywords: *medical tourism, health tourism, medical clinical tourism, medical resort tourism, the market of international medical tourism, international certification of medical institutions, clinics liability insurance, COVID-19.*